

FRBR'izavimas: šviesi valstybinės bibliografijos ateitis

Jan PISANSKI

Liubianos universitetas, Slovėnija, el. p. jan.pisanski@ff.uni-lj.si

Maja ŽUMER

Liubianos universitetas, Slovėnija, el. p. maja.zumer@ff.uni-lj.si

Trond AALBERG

Norvegijos mokslo ir technologijos universitetas, Trondheimas, el. p. trondaal@idi.ntnu.no

Funkcinių reikalavimų bibliografiniams įrašams (FRBR) konceptualus modelis pradeda įgyti vis didesnį pripažinimą. Šis straipsnis supažindina su FRBR, taip pat galiojančių standartų ir praktinių metodų galimybėmis ir trūkumais įgyvendinant FRBR modelį. Konstatuojama, kad FRBR turėtų labiausiai pasitarnauti valstybinei bibliografijai, nes joje sutelkta labai daug aukštos kokybės bibliografinių duomenų apie daugelį kūrinių ir įvairias jų versijas. Straipsnis iš dalies remiasi Slovėnijos valstybinės bibliografijos ir dviejų kitų bibliografinių duomenų bazių FRBR'izavimu.

Reikšminiai žodžiai: FRBR; valstybinė bibliografija.

Valstybinė bibliografija yra svarbus informacijos apie tautos intelektualinę produkciją šaltinis. Tačiau šios bibliografijos įrašai parengti taikant taisykles ir praktiką, iš pradžių skirtą atgyvenusių laikomam korteliniam katalogui. Tai riboja jos duomenų naudojimo, taip pat daugkartinio naudojimo galimybes dirbant su naujomis taikomosiomis programomis skaitmeninėje terpėje. Norint padidinti valstybinės bibliografijos vertę būtina bibliografinius išteklius aprašanti informacija, kuri optimaliai tiktų apdorojimui kompiuteriu ir daugkartiniam naudojimui. Vienas iš galimų sprendimų yra taikyti Funkcinių reikalavimų bibliografiniams įrašams konceptualų modelį.

FRBR

FRBR konceptualus modelis pateikia bendrą bibliografinio universumo vaizdą (FRBR, 1998). Pagrindiniai FRBR modelio elementai yra loginės dabartinius bibliografinius įrašus sudarančių duomenų analizės rezultatas. Šie elementai yra entitetai, jų atributai ir entitetų santykiai. Pirmąją entitetų grupę sudaro intelektualinės ir meninės veiklos produktai, antrąją grupę sudarantys entitetai atsakingi už turinį, gamybą, platinimą arba saugojimą, o trečiosios grupės entitetai yra intelektualinės ir meninės veiklos dalykai.

Pirmosios grupės entitetai – intelektualinės arba meninės veiklos produktai:

- *kūrinys* – individuali intelektualinė ar meninė kūryba;
- *išraiška* – *kūrinio* intelektualinis ar meninis realizavimas

raidinė-skaitinė, muzikos ar choreografijos notacijos, garso, vaizdo, objekto, judesio ir t. t. forma arba bet koku tokių formų deriniu;

- *apraiška* – *kūrinio išraiškos* fizinis įkūnijimas;
- *vienetas* – vienas *apraiškos* egzempliorius.

Antrosios grupės entitetai atsakingi už pirmosios grupės entitetų turinį, gamybą, platinimą arba saugojimą:

- *asmuo* – individas;
- *kolektyvas* – organizacija ir (arba) individų ir (arba) organizacijų grupė.

Trečiosios grupės entitetai – intelektualinės arba meninės kūrybos dalykai.

Kalbant apie FRBR santykį su valstybine bibliografija, reikėtų pažymėti, kad valstybinė bibliografija, skirtingai negu katalogai, neapima *vieneto* lygmens duomenų.

Konceptualus modelis turi padėti vartotojams ir specialistams geriau suvokti bibliografinį universumą. Nors FRBR terminai gali pasirodyti neįprasti, jie atspindi būtiną atotrūkį nuo tradicinių tapusių vienodų terminų vartosenos skirtingoms sąvokoms reikšti (pirmiausia tai susiję su termino „laida“ vartojimu). FRBR pateikia patogesnę vartotojui bibliografinių duomenų atvaizdavimo sistemą. FRBR gali

padėti išvengti duomenų dubliavimo bibliografinių duomenų bazėse. Modelis taip pat padeda įvesti tvarką, jį taikant linijinės bibliotekinės duomenų bazės gali būti pertvarkomos į tikrą tinklo aplinką, nes jis daugiausia grindžiamas santykiais, padedančiais vartotojui pasiekti kontekstą.

FRBR dažnai klaidingai suprantamas kaip duomenų modelis arba katalogavimo taisyklės, nurodančios, koks turi būti galutinis rezultatas. Iš tikrųjų tai yra tik teorinis modelis, kurį reikia interpretuoti katalogavimo taisyklėmis. Be to, kiekvienas galutinis rezultatas priklauso nuo sistemos projektavimo. Tai reiškia, kad nesant aiškaus susitarimo, ką FRBR reiškia kultūrine prasme (o tai vargu ar įmanoma), šis modelis gali būti skirtingai taikomas įvairiose bendruomenėse. Kaip pažymi Maxwell (2008), nėra jokios „oficialios“ literatūros ar praktinės patirties, suteikiančios išsamių žinių apie tai, kaip FRBR turi būti interpretuojamas.

Vis dėlto į FRBR atsižvelgiama rengiant naują Anglijo-amerikiečių katalogavimo taisyklės ir ypač naują išteklių aprašo standartą, skirtą skaitmeninei terpei, pavadintą *Resource Description and Access* (RDA; <http://www.rdaonline.org/>). Tai svarus žingsnis išsivaduojant iš uždaro rato, kurį sąlygoja nepakankamas FRBR vertės pripažinimas (Pisanski, Žumer, 2007), ir leidžia manyti, kad FRBR pripažįsta didelę bibliotekų bendruomenės dalis.

Svarbiu FRBR taikymo katalogavimo taisyklėms aspektu laikytina tai, ką Carlyle (2006) vadina „kataloguotojo suvokimu“. FRBR turi padėti kataloguotojams geriau suvokti savo veiksmus, kas savo ruožtu padeda tobulinti vartotojams teikiamas paslaugas. Nors tai labiau aktualu įprastiems katalogams, šis FRBR aspektas turėtų būti svarbus ir užrašant duomenis valstybinei bibliografijai.

RDA sulaukia stipraus pasipriešinimo iš kataloguotojų, kompiuterijos specialistų ir bibliotekininkystės teoretikų, kurie paprastai visada opozicijoje. Ši opozicija daugiausia pagrįsta tuo, kad RDA grindžiamas FRBR. Iš tikrųjų Kongreso bibliotekos Bibliografinės apskaitos ateities darbo grupė buvo pateikusi pasiūlymą nutraukti RDA rengimą, kol, be kitų dalykų, neišaiškės FRBR teikiama nauda (WoGroFuBiCo, 2008). Tačiau ši veikla nenutrūko, ir tikimasi, kad RDA bus paskelbtas 2009 m. (Joint, 2008). Tai rodo, kad ir teorinis, ir praktinis FRBR, kaip bibliografinio universumo, tyrimas kartu su susijusia vartotojų analize yra svarbus kaip niekada, tuo labiau kad nėra duomenų apie jokių oficialius FRBR vartotojų tyrimus. Pirmieji teorinio vartotojų tyrimo rezultatai rodo, kad ne bibliotekiniai vidutiniai mentaliniai modeliai paprastai labai artimi FRBR (Pisanski, Žumer, 2008?), o ir pirmosiose FRBR grindžiamų katalogų vartotojų analizėse atskaitose pateikiama FRBR atžvilgiu palanki medžiaga (Kilner (2005), Jepsen (2007)).

Taip pat reikia pabrėžti, kad FRBR ir RDA nėra vieninteliai katalogavimo srities pasiekimai. Vienas iš svarbesnių šios mozaikos elementų yra neseniai paskelbtas „Tarpautinių katalogavimo principų išdėstymas“, besiremiantis Paryžiaus principais, taip pat FRBR (Statement, 2009).

Net pritaikius FRBR naujoms katalogavimo taisyklėms ir taip juos integravus į valstybinę bibliografiją, problema išlieka – dabartiniu metu naudojami formatai negali iki galo išreikšti FRBR. Nors yra nemaža skirtingų MARC formato versijų, joms visoms bendra tai, kad neįmanoma FRBR nesudėtingai integruoti į dabartinę MARC struktūrą. Dar viena problema – nepaprastai didelis perkeltų duomenų kiekis. Yra du galimi esamų duomenų suderinimo su FRBR būdai. Vienas jų būtų iš naujo rankiniu būdu rekataloguoti visą valstybinę bibliografiją, bet tam reikėtų per daug laiko ir lėšų, kad dabartinėmis sąlygomis būtų įgyvendinama. Antrasis – FRBR sąvokas išgauti iš esamų bibliografinių duomenų. Pastarasis procesas vadinamas FRBR 'izavimu.

FRBR 'izavimas

Kadangi *FRBR 'izavimas a priori* nėra laikomas neįgyvendinamu procesu, jis laikytinas pagrindiniu visiems paveldėtiems duomenims taikytinu sprendimu FRBR pasiekimų kontekste. Keletas *FRBR 'izavimo* bandymų (pvz., Hegna ir Mutomaa (2002); Hickey, O'Neill ir Toves (2002); Hickey ir O'Neill (2005)) parodo, kad tai atlikti įmanoma¹. Tačiau šių bandymų rezultatai taip pat parodė, kad ne taip paprasta pasiekti aukštą kokybę. Tarp tipišku problemų minėtini neišsamiai arba neteisingai identifikuoti entitetai ir santykiai, taip pat neišsamus ekvivalentiškų entitetų identifikavimas. Be to, daugelis *FRBR 'izavimo* iniciatyvų taiko tik atskiras FRBR modelio dalis arba apdoroja ne visus įrašo duomenis. Tačiau išsamus *FRBR 'izavimas* sukeltų papildomų problemų, kurios sumažintų atliktų darbų kokybę. Pažymėtina, kad visų šių problemų priežastis yra esami bibliografiniai duomenys ir tai, kaip jie užrašyti. Jei bibliografiniai duomenys būtų užrašyti labiau struktūruotu būdu ir nuosekliau, būtų mažiau *FRBR 'izuotų* duomenų identifikavimo klaidų.

Nors visi *FRBR 'izavimo* algoritmai grindžiami ta pačia idėja, t. y. MARC formato laukų (polaukių) ir FRBR entitetų sutaptimi, realūs produktai gali skirtis savo apimtimi ir sudėtimi, kurie iš dalies priklauso nuo vietinio požiūrio į katalogavimą (t. y. formatų, katalogavimo taisyklių ir standartų taikymo skirtumų), taip pat nuo individualaus supratimo, kas yra tikslinga ir ko ieško vartotojai.

Antra vertus, FRBR įgyvendinimo galimybes riboja priimti principai, tokie kaip 1961 m. Paryžiaus principai, katalogavimo taisyklės (tokios kaip AACR2) ir duomenų

¹ Iš tikrųjų egzistuoja nemažai FRBR 'izuotų katalogų, tačiau nė vienas iš jų tiksliai neatitinka FRBR. Žr. išsamesnius svarstymus: Pisanski ir Žumer (2007).

formatai (tokie kaip MARC21), taip pat jų taikymo praktika, nes kataloguotojai klaidingai interpretuoja taisykles ir daro kitokio pobūdžio klaidų. Naudojantis tradiciniais OPAC katalogais šios klaidos paprastai lieka pasislėpusios, tačiau jos akimirksniu išryškėja *FRBR'izuotame* OPAC duomenų atvaizdavime.

Kitai tariant, jei bibliografiniai įrašai nėra kokybiški arba juose trūksta bibliografinių duomenų, sunku automatiškai išskirti bet kokią struktūrą: tiek FRBR, tiek bet kurią kitą. Kadangi dažniausiai FRBR bandoma taikyti suvestiniams katalogams, dar labiau sumažėja šių katalogų duomenų nuoseklumas, taigi ir galimybė jais naudotis. Pagal Buchanan (2006), klaidų dalis automatiškai nustatant FRBR entitetus *kūriniui* ir jo įvairioms *apraiškoms* gali siekti 50%, nelygu išteklių rūšis ir duomenų kokybė.

FRBR ir valstybinė bibliografija

Kaip teigia Žumer (2007, 2008), suvestiniai katalogai ir valstybinė bibliografija, kurie atspindi daugybės *kūrinių* įvairiausias *išraiškas* ir *apraiškas*, yra būtent tos sritys, kur reikėtų taikyti conceptualų modelį ir kur geriausiai išryškėja tikrieji FRBR privalumai. Panašiai teigiama ir naujosiose gairėse, skirtose valstybinei bibliografijai skaitmeniniame amžiuje (2009): pradėti *FRBR'izavimą* ir pirminį katalogavimą taikant FRBR geriausia nuo valstybinės bibliografijos.

Tam yra trys viena su kita susijusios priežastys. Pirmiausia, visa FRBR poveikio skalė geriausiai matyti stambesniuose bibliografinių duomenų rinkiniuose, o jungtinę valstybinę bibliografiją kaip tik sudaro dideli duomenų kiekiai. Tačiau, skirtingai negu kitos dvi priežastys, vien tik šis faktorius neužtikrina valstybinei bibliografijai pranašumo, lyginant su suvestiniais katalogais.

Kita priežastis yra ta, kad valstybinė bibliografija paprastai pasižymi didesniu išsamumu negu bibliotekų katalogai, todėl FRBR poveikis jai turėtų būti didesnis. Taikant FRBR nacionalinės reikšmės kūriniams faktiškai turėtų būti sukuriama visą FRBR struktūrą aprėpiantis tinklas²; tai vargu ar pavyktų įgyvendinti net pačių stambiausių suvestinių katalogų atveju.

Šios dvi priežastys mums leidžia drąsiai teigti, kad FRBR taikymas labiausiai naudingas jungtinei bibliografijai, tuo tarpu mažesnės apimties bibliografinės priemonės (apimančias dviejų savaičių, mėnesio ar vienerių metų laikotarpį) tai paveiktų ne taip teigiamai, ypač pirmosios grupės entitetų vartojimas.

Tačiau pasireiškia dar vienas svarbus valstybinei bibliografijai palankus faktorius. Valstybinėje bibliografijoje katalogavimas paprastai atliekamas aukštesniu lygmeniu negu kur nors kitur, todėl valstybinės bibliografijos *FRBR'izavimo* dėka galima gauti daugiau reikšmingų

duomenų. Valstybinė bibliografija apima daugiau kokybiškų bibliografinių duomenų negu suvestiniai katalogai. Joje taikomos griežtesnės taisyklės, todėl ji pasižymi didesniu nuoseklumu. Pranašumas tas, kad valstybinėje bibliografijoje taikomas tik vienas taisyklių rinkinys ar viena standartų grupė, skirtingai negu kai kuriuose suvestiniuose kataloguose.

Todėl nenuostabu, kad vienas pirmųjų *FRBR'izavimo* eksperimentų, atliktų Hegna ir Murtomaa (2002), buvo vykdomas su Suomijos ir Norvegijos valstybine bibliografija. Tačiau net esant tokioms palankioms sąlygoms eksperimento autoriai susidūrė su tikslaus entitetų identifikavimo problemomis. Jie nustatė, kad nors bibliografiniuose įrašuose FRBR modelio elementai paprastai pateikiami, tačiau šiam modeliui tinkamai nepritaikytos katalogavimo taisyklės. Jie taip pat nustatė, kad svarbi informacija dažnai užrašoma taip, kad ji suprantama žmogui, bet ne kompiuteriui.

Nors gali susidaryti įspūdis, kad valstybinė bibliografija dėl aukšto katalogavimo lygmens, palyginti išsamios aprėpties ir palyginti didelio duomenų nuoseklumo yra nepriekaištinga ir tokia išliks, nereikia pamiršti, kad nors šioms palyginti tinkamai struktūruotiems duomenims ir būdinga tam tikra tvarka, jiems vis dėlto trūksta konteksto. Deja, didesnį kontekstą gali suteikti tik aiškiai išreikšti santykiai tarp skirtingų bibliografinių entitetų, kurie šiuo metu nėra užrašyti arba užrašyti nenuosekliai ir negali būti lengvai apdorojami kompiuteriu.

Privalu nepamiršti, kad vienas iš FRBR uždavinių yra rekomenduoti bazinio lygmens funkcionalumą valstybinės bibliografijos tarnybų parengtiems įrašams. Tarptautinėje konferencijoje, skirtoje valstybinės bibliografijos tarnyboms (ICNBS), surengtoje Kopenhagoje 1998 m., rekomenduota vartoti bazinio lygmens įrašo komponentus, kurie pateikiami FRBR baigiamojoje ataskaitoje. Tačiau faktinis šių rekomendacijų įgyvendinimas vis dėlto priklauso nuo valstybinės bibliografijos tarnybų. Todėl mes šio klausimo plačiau nenagrinėjome.

Mūsų atliktos analizės rezultatai

Trumpai apžvelgsime trijų skirtingų bibliografinių duomenų bazių – Norvegijos BIBSYS, Švedijos *Burk* ir Slovėnijos valstybinės bibliografijos (Aalberg ir Žumer, 2008) – MARC įrašų *FRBR'izavimo* ir jų analizės rezultatus. Šis tyrimas buvo atliekamas kaip bendro NTNU (Trondheimas, Norvegija) ir Liubianos universiteto (Slovėnija) vykdyto projekto dalis. Iš minėtų trijų tik viena – Slovėnijos – yra valstybinė bibliografija. Slovėnijos valstybinės bibliografijos atitikimas FRBR baigiamojoje ataskaitoje pateiktiems valstybinės bibliografijos duomenų bazės reikalavimams išsamiai aptariamasis Dimec, Žumer ir Riesthuis (2005).

² Nors vien dėl jo apimties taptų neįmanoma aprašyti visą nacionalinę intelektinę produkciją.

NTNU sukurta bibliografinių įrašų *FRBR'izavimo* priemonė buvo vartojama transformuoti MARC įrašus į FRBR įrašų, atspindinčių įvesties metu identifikuojamus entitetus ir santykius, rinkinį. Rezultatai buvo vertinami tiriant pavyzdžius rankiniu būdu.

Ši priemonė grindžiama taisyklėmis, todėl gali būti adaptuota konkrečioms rinkiniams, taikantiems MARC formatą, taip pat kitas aprašo formas, ypač susijusias su katalogavimo praktika. Kiekvienai iš trijų minėtų duomenų bazių buvo parengti atskiri taisyklių rinkiniai. Remiantis gautais rezultatais, galima teigti, kad valstybinės bibliografijos *FRBR'izavimas* galimas, tačiau neįmanoma išvengti įprastų su paveldėtų duomenų kokybe susijusių sunkumų.

Gauti rezultatai patvirtina teorinę prielaidą, kad katalogavimas valstybinei bibliografijai paprastai yra kokybiškesnis negu įvairiems katalogams, todėl ir jos *FRBR'izavimo* pasiekimai potencialiai gali pranokti katalogų *FRBR'izavimo* rezultatus. Pavyzdžiui, Slovėnijos valstybinėje bibliografijoje nuosekliai užrašomi visi autoriai ir kiti asmenys kartu su atitinkamais santykio kodais. Apskritai paėmus Slovėnijos valstybinės bibliografijos įrašė vidutiniškai galima rasti dvigubai daugiau vardų negu kitose dviejose duomenų bazėse. Tai tiesioginis daug griežtesnio požiūrio į valstybinę bibliografiją lyginant su katalogais rezultatas. Sėkmingam FRBR *išraiškų* identifikavimui taip pat labai pasitarnavo santykio kodai – nuolat pateikiami Slovėnijos valstybinėje bibliografijoje. Jei entitetų identifikavimo metu su *išraiška* negali būti siejamas joks asmuo ar kolektyvas, *išraiškos* gali būti identifikuojamos tik kategorijos lygmeniu, kas buvo būdinga ir Norvegijos ir Švedijos duomenų bazėms. Tai atitinka tipinį FRBR įgyvendinimą, kuomet tik identifikuojamos *išraiškos* pagal kalbą, formą ar formatą. Slovėnijos duomenų bazėje identifikavimui buvo įmanoma pasitelkti su *išraiškomis* susijusius veiksnius, nes šioje duomenų bazėje plačiai vartojami santykio kodai. Tai leido atskirai identifiкуoti *išraiškas*, kaip apibrėžta FRBR. Dėl MARC formato struktūros specifiniams santykiams identifiкуoti dažnai nepakanka su antrosios grupės entitetais susijusių duomenų. Pavyzdžiui, dažnai neįmanoma nustatyti, ar asmuo susijęs su *kūriniu*, ar su *išraiška*. Slovėnijos valstybinė bibliografija skiriasi nuo kitų dviejų tirtų duomenų bazių tuo, kad naudojamas UNIMARC ir griežtai laikomasi nuostatos, kad būtina įtraukti santykio kodus.

Slovėnijos valstybinėje bibliografijoje kai kurios originalo antraštės užrašomos unifiкуotos antraštės laukuose, kitos – pastabos laukuose. Pastarąsias identifiкуoti palyginti nesunku dėl dalinai pastaboms būdingo struktūriškumo: prieš unifiкуotą antraštę eina įvadinė frazė „Prevod dela:“ („Kūrinio vertimas:“). Tačiau dėl slovėnų kalbos morfologinės įvairovės (priešdėlių ir priesagų vartojimo) kai kuriuos kūrinius identifiкуoti nebuvo lengva (pvz., jei leidinyje yra daugiau negu vienas kūrinys). Kitoms dviems

duomenų bazėms būdingi specifiniai pasikartojantys laukai, skirti dažnai pasitaikančioms originalo antraštėms. Visoms duomenų bazėms būdinga tai, kad įrašų, apimančių specifinę *kūrinio* lygmens antraštę, nėra daug. Maždaug 80% įrašų antraštės duomenys yra vienintelis šaltinis, pagal kurį galima nustatyti, kokius *kūrinius* apima *apraiška*.

Galimybė iš įrašo identifiкуoti entitetų grupę yra tik pirmasis *FRBR'izavimo* proceso etapas. Daug sudėtingesnis etapas – apibrėžti santykius tarp nustatytų entitetų. Jei būtų įtraukiami visi svarbūs santykiai, tai padaryti būtų lengviau, tačiau nuvilia tai, kad kartais sunku identifiкуoti pačius akivaizdžiausius santykius (tarp *kūrinio* ir asmens arba *išraiškos* ir asmens) dėl santykio kodų nebuvimo ar kitų problemų. Kaip jau minėta, tiek Norvegijos, tiek Švedijos duomenų bazėse vartojami tik kai kurie santykio kodai, kai tuo tarpu Slovėnijos valstybinėje bibliografijoje santykio kodų aibė yra plati. Buvo susidurta su kita problema: kaip nustatyti tinkamus santykius, kai įrašė identifiкуojama keletas asmenų, taip pat keletas *kūrinių* ar *išraiškų*. Iš tikrųjų MARC formatai ir šiuolaikinė katalogavimo praktika šiems struktūruotiems duomenims nepritaikyti, o FRBR tai svarbu. Kaip ten bebūtų, tai nėra vien tik formatų problema, todėl ji turėtų būti tinkamai aptarta katalogavimo taisyklėse, taip pat ir RDA.

Be to, MARC formato įrašų struktūra pritaikyta leidiniams, kurie apima vieno *kūrinio* vieną *išraišką*. Įvairiems katalogams taikoma skirtinga keletą *išraiškų* apimančių leidinių katalogavimo praktika, ir netgi tam pačiam katalogui gali būti taikomi skirtingi būdai. Vis dėlto nereikėtų daryti kategoriškų išvadų apie valstybinės bibliografijos tinkamumą *FRBR'izavimui*, remiantis vienu pavyzdžiu, ypač turint galvoje tai, kad įvairių šalių valstybinei bibliografijai gali būti naudojamos skirtingos bibliografinės priemonės.

Išvada

Taikant konceptualų modelį, galintį pakeisti valstybinės bibliografijos ir kitų bibliografinių duomenų bazių pobūdį bei padaryti jas draugiškesnes vartotojui, iškyla nemaža problemų, daugiausia susijusių su tuo, kaip buvo sukurti esami bibliografiniai duomenys. Vis dėlto vienintelis tinkamas būdas, kaip suderinti paveldėtus ir naujus duomenis, yra *FRBR'izavimas*.

Panašu, kad valstybinė bibliografija yra būtent tokia bibliografinių duomenų bazių rūšis, kuri geriausiai tinka *FRBR'izavimui* ir gali iš jo gauti daugiausia naudos. Todėl ji gali būti ryškiausiu FRBR privalumus iliustruojančiu pavyzdžiu ir argumentu, galinčiu įtikinti oponentus dėl bibliografinio universumo konceptualaus modelio praktinės vertės.

Iš anglų kalbos vertė T. Auškalnis

Straipsnis parengtas pagal pranešimą, skaitytą 2009 m. Milane (Italija) vykusioje 75-ojoje IFLA konferencijoje.

BIBLIOGRAFIJA

- Aalberg, T. and Žumer, M. (2008). Looking for Entities in Bibliographic Records. *Digital Libraries: Universal and Ubiquitous Access to Information, 11th International Conference on Asian Digital Libraries, ICADL 2008*. 327-330.
- Buchanan, G. (2006). FRBR: Enriching and Integrating Digital Libraries. *Proceedings of the 6th ACM/IEEE-CS Joint Conference on Digital Libraries*. 260-269.
- Carlyle, A. (2006). Understanding FRBR as a Conceptual Model: FRBR and the Bibliographic Universe. *Library Resources & Technical Services*. 50 (4), 264-273.
- Dimec, Z., Žumer, M. and Riesthuis, G. (2005). Slovenian Cataloguing Practice and *Functional Requirements for Bibliographic Records: A Comparative Analysis*. *Cataloging & Classification Quarterly*. 39 (3/4), 207-227.
- (FRBR) *Functional Requirements for Bibliographic Records: final report* (1998). München: KG Saur.
- Hegna, K. and Murtomaa, E. (2002). *Data mining MARC to find: FRBR?* 68th IFLA Council and General Conference, August 18-24, 2002. Retrieved 21.11.2008 from: www.ifla.org/IV/ifla68/papers/053-133e.pdf
- Hickey T., O'Neill, E. and Toves, J. (2002). Experiments with the IFLA Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR). *D-Lib Magazine*. 8 (9). Retrieved 5.1.2009 from: <http://www.dlib.org/dlib/september02/hickey/09hickey.html>
- Hickey, T. and O'Neill, E. (2005). FRBRizing OCLC's WorldCat. *Cataloging & Classification Quarterly*. 39 (3/4), 239-251.
- Jepsen, E. T. (2007). *Bibliographic relations*. Retrieved 21.6.2007 from: http://ru.is/kennarar/thorag/cataloguing2007/Erik_Thorlund_Jepsen.ppt
- Joint Steering Committee for Development of RDA (2008). *RDA: Resource Description and Access*. Retrieved 19.1.2009 from: <http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/rda.html>
- Kilner, K. (2005). The AustLit Gateway and Scholarly Bibliography: A Specialist Implementation of the FRBR. *Cataloging & Classification Quarterly*. 39 (3/4), 87-102.
- Maxwell, R. (2008). *FRBR: A Guide for the Perplexed*. Chicago: American Library Association.
- National bibliographies in the digital age: Guidance and new directions* (2009). In print.
- Pisanski, J. and Žumer, M. (2007). Functional requirements for bibliographic records: an investigation of two prototypes. *Program*. 41 (4), 400-417.
- Pisanski, J. and Žumer, M. (2008). How do non-librarians see the bibliographic universe? *Culture and identity in knowledge organisation: proceedings of the 10th International ISKO Conference, 5-8 August 2008, Montreal, Canada*. Würzburg: Ergon. 131-136.
- (Statement) *Statement of International Cataloguing Principles* (2009). Retrieved 9.3.2009 from: http://www.ifla.org/VII/s13/icp/ICP-2009_en.pdf
- (WoGroFuBiCo) *On the Record*. Retrieved 19.1.2009 from: <http://www.loc.gov/bibliographic-future/news/lcwg-ontherecord-jan08-final.pdf>
- Žumer, M. (2007). FRBR: The End of the Road or a New Beginning. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*. 33 (6), 27-29.
- Žumer, M. (2008). FRBR... *Workshop on FRBR in The European Library, Lisbon, Portugal*. Retrieved 3.3.2009 from: <http://frbr.bnportugal.pt/documentos/FRBR%20Zumer.ppt>